

6. Markovets O. Background modeling the processing of electronic applications in the university. Proceedings of the XIIIth International Conference "Modern Problems of Radio Engineering, Telecommunications and Computer Science" (TCSET'2014). Lviv. 2014. P. 393.
7. Markovets O., Dumanskyi N. The structure of the system of processing citizens' appeals. Econtechmod. 2017. Том 6 № 2. С. 33–38.
8. Help&Manual – Official website. URL: <http://www.helpandmanual.com>.

References

1. Artamonova, N. (2010). Creation of new consolidated electronic information resources as development of means of scientific communication. *Bibliotechnyj visnyk*, 1, 10–13 [in Ukrainian].
2. Markovets, O.V., & Forkun, Ju.V., & Zelez, B.Ja., & Dumanskyi N.O. (2010). Development of the site of the electronic library of the scientific society. *Informacijni systemy ta mrezihi: Visnyk Nacionaljnogho universytetu "Ljvivjska politehnika"*, 689, 209–218 [in Ukrainian].
3. Markovets, O.V., & Peleshhyshyn, A.M., & Khmilj, I.O. (2015). Implementation of the system for processing citizens' appeals to authorities in heterogeneous web environments. *Naukovi praci Doneckjogho nacionaljnogho tekhnichnogho universytetu Serija: "Informatyka, kibernetyka ta obchysljuvaljna tekhnika"*, 1 (20), 169–175 [in Ukrainian].
4. Romanov, O. Ju. (2010). Structure and construction of a network information resource. *Elektromekhanichni i energhozberighajuchi systemy*, 67–73 [in Ukrainian].
5. Kaljuzhna, T.M. (2013). Information technology in education - new opportunities, new challenges. *DVNZ «Nacionaljnij ghirnychyj universytet»*, 21–23 [in Ukrainian].
6. Markovets, O.V. (2014). Background modeling the processing of electronic applications in the university. Proceedings of the XIIIth International Conference "Modern Problems of Radio Engineering, Telecommunications and Computer Science", 393.
7. Markovets, O.V., & Dumanskyi N.O. (2017). The structure of the system of processing citizens' appeals. *Econtechmod*, 6 № 2, 33–38.
8. Help&Manual – Official website. – Retrieved from: <http://www.helpandmanual.com>.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2018 р.

УДК 316.347 (=161.2:100)

Трощинський Володимир Павлович.

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної
і гуманітарної політики

Національної академії державного управління
при Президентіві України
ORCID 0000-0002-7259-7809
ksgp@ukr.net

Купрійчук Василь Михайлович.

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри соціальної
і гуманітарної політики

Національної академії державного управління
при Президентіві України
ORCID 0000-0001-7229-1749
kvm1968@ukr.net

СВІТОВЕ УКРАЇНСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА

Метою дослідження є науковий аналіз світового українства як соціальної системи, насамперед, її структури, яка відображає характер та особливості української присутності в сучасному світі. **Методологія.** Для реалізації мети дослідження використовувались методи: історичний (для з'ясування особливостей розвитку світового українства в часі і просторі); структурно-функціональний (для розкриття структури світового українства та функцій її елементів в реалізації ідентифікаційних практик різними сегментами українства); порівняльний (для виявлення та співвіднесення рівнів збереження етнічної ідентичності кожним з основних елементів структури світового українства); системний (для аналізу світового українства як складної упорядкованої цілісної системи, яка складається з кількох підсистем, що відрізняються за географічним розташуванням та рівнями збереження етнічної самобутності, але мають єдину етнічну природу та спільні соціокультурні стандарти). **Новизна** отриманих результатів полягає в тому, що в даному дослідженні робиться одна з перших спроб подати наукову картину світового українства як соціальної системи, охарактеризувати її структуру з точки зору географічного розташування її підсистем та рівнів збереження ними української ідентичності. **Висновки.** Світове українство, попри свою структурну складність, суттєві відмінності в рівнях етнічної самоідентифікації, а також в традиціях і культурі між різними територіальними гілками українського етносу, соціальному походженні, статусі, освіті й ціннісних орієнтаціях його представників, є достатньо урівноваженою й цілісною соціальною системою, що знаходить, зокрема, своє відображення в певних об'єднуючих інтересах, устремліннях та внутрішній консолідації українців в Україні та українців в діаспорі.

Ключові слова: світове українство; соціальна система; етнічність, етнічна ідентичність; національна ідентичність; українська діаспора.

Трощинский Владимир Павлович, доктор исторических наук, профессор, заведующий кафедрой социальной и гуманитарной политики Национальной академии государственного управления при Президенте Украины; Куприйчук Васи-

лий Михайлович, доктор наук с государственного управления, доцент, профессор кафедры социальной и гуманитарной политики Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

Мировое украинство как социальная система

Целью исследования является научный анализ мирового украинства как социальной системы, прежде всего, ее структуры, которая отражает характер и особенности украинского присутствия в современном мире. **Методология.** Для реализации цели исследования использовались методы: исторический (для выяснения особенностей развития мирового украинства во времени и пространстве); структурно-функциональный (для раскрытия структуры мирового украинства и функций ее элементов в реализации идентификационных практик разными сегментами украинства); сравнительный (для выявления и соотнесения уровней сохранения этнической идентичности каждым из основных элементов структуры мирового украинства); системный (для анализа мирового украинства как сложной упорядоченной целостной системы, которая состоит из нескольких подсистем, отличающихся друг от друга географическим расположением и уровнями сохранения этнической самобытности, но имеют единую этническую природу и общие социокультурные стандарты). **Новизна** полученных результатов состоит в том, что в данном исследовании предпринимается одна из первых попыток представить научную картину мирового украинства как социальной системы, охарактеризовать ее структуру с точки зрения географического расположения ее подсистем и уровней сохранения ими украинской идентичности. **Выводы.** Мировое украинство, несмотря на свою структурную сложность, существенные отличия в уровнях этнической самоидентификации, а также в традициях и культуре между разными территориальными ветвями украинского этноса, социальном происхождении, статусе, образовании и ценностных ориентациях его представителей, является достаточно уравновешенной и целостной социальной системой, что находит, в частности, свое отражение в определенных объединяющих интересах, устремлениях и внутренней консолидации украинцев в Украине и украинцев в диаспоре.

Ключевые слова: мировое украинство; социальная система; этничность; этническая идентичность; национальная идентичность; украинская диаспора.

Troschinsky Vladimir, Doctor of History, Professor, Head of the Department of Social and Humanitarian Policy of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine; Kupriichuk Vasily, PhD in public administration, associate professor, professor at the Department of Social and Humanitarian Policy of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

World Ukraine heritage as a social system

The purpose of the article is to make a scientific analysis of world Ukrainian society as a social system, first of all, its structure, which reflects the nature and features of Ukrainian presence in the modern world. **Methodology.** To realize the purpose of the study, methods were used: historical (to find out the peculiarities of the development of world Ukraine heritage in time and spread); structural-functional (for the disclosure of the structure of world Ukrainian heritage and the functions of its elements in the implementation of identification practices by different segments of Ukrainian society); comparative (for revealing and correlation of levels of preservation of ethnic identity with each of the main elements of the structure of world Ukrainian heritage); systematic (for the analysis of world Ukrainian heritage as a complex, ordered integrated system consisting of several subsystems that differ in geographical location and levels of preservation of ethnic identity, but have a single ethnic nature and common socio-cultural standards). **The novelty** of the results obtained is that this study is one of the first attempts to present a scientific picture of world Ukrainian heritage as a social system, to characterize its structure from the point of view of the geographical location of its subsystems and levels of preservation of their Ukrainian identity. **Conclusions** Despite its structural complexity, the worldly Ukrainians have significant differences in the levels of ethnic self-identification, as well as in traditions and culture between different territorial branches of the Ukrainian ethnic group, social origin, status, education and value orientations of its representatives, is a fairly balanced and integral social system that finds, in particular, their reflection in certain unifying interests, aspirations and internal consolidation of Ukrainians in Ukraine and Ukrainians in the diaspora.

Key words: world Ukrainian heritage; social system; ethnicity; ethnic identity; national identity; Ukrainian diaspora.

Актуальність теми дослідження. Історична доля українського етносу склалася таким чином, що окремі його частини тривалий час належали до різних політичних та соціокультурних систем. Зрозуміло, це аж ніяк не сприяло його нормальному розвитку. Лише після відновлення державної незалежності України в 1991 р. почали налагоджуватися й зміцнюватися зв'язки між різними сегментами світового українства, дедалі виразнішим і впевненішим ставало його становище серед інших етнічних у світі, що викликало й продовжує викликати до нього закономірний суспільно-громадський та науковий інтерес. Сприяти задоволенню такого інтересу до феномену світового українства, до його нової якості – саме в цьому, насамперед, вбачається нам актуальність даного дослідження.

Аналіз фахових досліджень і публікацій. В даній роботі автори спиралися на дослідження вітчизняних етнологів, етносоціологів та дослідників соціальних систем, зокрема В.Горленка [8; 9], В.Євтуха [10], В.Наулка [7], А. Пономарьова [8; 9], Г.Скрипник [8; 9], Ю.Сурміна [3], та зарубіжних фахівців з зазначеної проблематики – Дж.Гатчінсона [4], В.Маркуся [11], Е.Д.Сміта [4; 6], П.Р.Браса [4] та ін.

Виклад основного матеріалу. В кількісному відношенні світове українство постає як сукупність етнічних українців, що проживають в Україні, а також поза її кордонами в усіх незалежних державах колишнього Радянського Союзу, у багатьох країнах Східної і Західної Європи, Північної і Південної Америки, у деяких країнах Азії і Африки та в Австралії. За даними Держкомстату, на перше липня 2018 р. населення України становило 42,3 млн людей, без урахування окупованих територій Криму та Севастополя і з урахуванням непідконтрольних територій Донецької і Луганської областей, де, оцінно, проживає 3,9 млн чол.

Певна частина жителів України належить до категорії новітніх трудових мігрантів. Але в офіційних даних статистики міграція враховується не повністю. Скажімо, в дослідженні Міжнародної організації міграції зазначається, що у 2017 р., оцінно, за кордоном працювало 915 тис. людей – мігрантів з України. Експертна ж оцінка кількості трудової міграції у 2015-2017 рр. вітчизняними фахівцями становить близько 4 млн осіб, або 16% працездатного населення [1, 1].

З офіційної статистики практично неможливо дізнатись, який саме відсоток в населенні України, а також серед трудових мігрантів складають етнічні українці. Тому скористаємося опосередко-

ваною інформацією, зокрема, даними соціологічного опитування громадської думки, що його здійснили в березні 2017 р. чотири провідних українських соціологічних центрів (КМІС, Рейтинг, СОЦІС і Центр ім.Разумкова) і в якому взяли участь 14 тис. респондентів з усіх регіонів України, за винятком анексованого Криму та окупованих територій Донецької і Луганської областей. На запитання соціологів “до якої національності ви себе відносите?”, 90,6% респондентів задекларували себе українцями.

І.Гринів і М.Чех, які наводять ці дані у своїй статті “Національне питання: Україна як Європа”, цілком слушно зауважують, що “люди трохи по-різному відповідають на запитання про свою національність під час перепису населення (декларування “по крові”) і в процесі соціологічних опитувань (визначення політичної національної ідентичності – державна приналежність). Однак, на нашу думку (думку вказаних вище дослідників. – Авт.), масштаб цього явища не впливає на загальну картину, що ілюструє порівняння результатів перепису населення в 1989-му і 2001-му роках: упродовж перших десяти років незалежності зменшилася кількість росіян (на 22%) і кількість інших етнічних груп, натомість зросла кількість українців (7%). Державна незалежність посприяла ідентифікації з українською нацією, зокрема у південно-східних регіонах. Цей процес прискорила війна ...”[2, 4].

Якщо виходити з загальної кількості населення України (без урахування анексованого Криму і Севастополя) в 2018 р. – 42,3 млн. і виключити із цього числа оцінні 3,9 млн осіб, які нині проживають в непідконтрольних районах Донецької і Луганської областей, то ця різниця відповідатиме частині території держави, де проводилось вказане вище опитування, в ході якого 90% респондентів віднесли себе до українців. Отже, можна припустити, що загальна кількість тих, хто вважає себе українцями, становить на даний час в Україні (без урахування окупованих Криму, Севастополя та частини території Донбасу) приблизно 34,5 млн осіб.

Що стосується українців, які більш-менш постійно проживають за кордоном, то, за експертними даними, станом на 2010 р., їх налічувалось близько 10 млн осіб. Важко сказати, яку питому вагу в цій кількості складають новітні мігранти з України, переважну більшість з яких також становлять етнічні українці, та українці, які вже давно є громадянами інших держав. Динаміка виїзду за кордон і повернення в Україну новітніх мігрантів не надається на точне вимірювання в цифрових величинах.

Таким чином, загальна кількість людей, охоплених поняттям “світове українство”, може бути сьогодні в межах 45-50 млн осіб. У своєму розвитку світове українство досягло вже такого етапу, що цілком може розглядатись як цілісна соціальна система, для якої характерні всі суттєві ознаки останньої. Перераховуючи такі ознаки, визначний український дослідник Ю.Сурмін зазначає: “По-перше, система – це сукупність елементів. По-друге, елементи поєднані один з одним зв'язками, які значно міцніші порівняно зі зв'язками цих елементів з об'єктами навколишнього середовища. По-третє, вона характеризується організацією, яка відрізняє її від навколишнього середовища з його високою ентропією. По-четверте, для системи характерні інтегровані властивості, які не збігаються з властивостями суми елементів, а також відрізняються від властивостей окремих елементів” [3, 561].

За своєю внутрішньою природою світове українство є ідентифікаційною системою, зміст якої визначає поняття “етнічна ідентичність”. Це поняття, як і термін “етнічне походження”, за визначенням Дж.Гатчінсона та Е.Д.Сміта, “стосуються індивідуального рівня ідентифікації з культурно визначеним колективом, коли вона чи він вважає себе належною (-им) до особливої культурної спільноти” [4, 213]. Тобто в основі ідентифікації якого б то не було члена (елемента) спільноти світового українства з цією системою лежить усвідомлення ним свого спільного етнічного походження з рештою членів (елементів) даної системи.

Може виникнути питання: чому спільноту (систему) світового українства доцільно розглядати як таку, що функціонує і розвивається на засадах етнічної, а не національної ідентичності? Відповідь на це питання допомагає дати дослідження Смітом відмінностей між етнічною і національною ідентичностями. Вчений вирізняє шість найважливіших ознак етнічної спільноти (етнічної ідентичності): власне ім'я; міф про спільне походження; спільна історична пам'ять; один чи кілька елементів спільної культури, які, як правило, включають релігію, звичаї, мову; прив'язаність до батьківщини – як землі, на якій етнос не обов'язково проживає фізично; усвідомлення своєї єдності (солідарності), принаймні у якоїсь частини спільноти [4, 215].

Утім, конкретний зміст етнічної ідентичності в різних народів може набувати і набуває певних специфічних рис, зумовлених історією, традиціями, культурою та побутом відповідних спільнот. Цікаві спостереження у цьому плані висловлює польський історик В.Гурецький, який тривалий час досліджував побут та ідентифікаційні атрибути кавказьких народів. Як зазначає вчений, ідентичність для грузина – “це місце, долина, з якої походить він або його родина. Для вірмен ідентичність – це мова, культура, тому він може жити у США чи в Росії, але відчувати себе вірменином. Бо там він говорить із дітьми своєю мовою, має вірменську церкву. Для азербайджанців здебільшого ідентичність пов'язана з родом, родиною. Азербайджанець може, наприклад, протягом кількох поколінь життя в Баку, але якщо його родина походить з якоїсь іншої місцевості, то він буде про це пам'ятати й асоціювати себе з тим місцем” [5, 31].

Основних елементів національної ідентичності, за Смітом, є п'ять: історична територія, або рідний край; спільні міфи та історична пам'ять; спільна масова громадська культура; єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів; спільна економіка [6, 23].

Звідси випливає, що хоча етнічна ідентифікація і є основою національної ідентичності, все ж остання об'єднує людей, які зазвичай проживають в одній державі, а тому мають єдині юридичні права та обов'язки й сформували в межах даної держави спільну систему соціально-економічних і культурних відносин. Наприклад, єдині юридичні права і обов'язки та спільна економіка не є об'єднувачим атрибутами для українця в Україні і українця – громадянина якої-небудь іноземної держави.

Структуру світового українства, яка є однією з сутнісних ознак будь-якої системи, можна визначити за відповідним системоутворюючим чинником. Якщо за такий чинник взяти, приміром, просторове розміщення світового українства, то, за цілком обґрунтованою типологізацією визначного українського етнолога В.Наулка, його складовими, або підсистемами виступають: основний етнічний масив формування українського народу, який загалом співпадає з територією його розселення і сучасними державними кордонами України. Сюди входять також суміжні ареали компактного розселення українців поза державними кордонами; групи українців, які проживають за межами основного етнічного масиву, в територіальному відриві від нього (щодо цих груп вживається усталений на сьогодні термін "діаспора"); субетнічні групи – спільності в середовищі українського народу зі своїми своєрідними рисами культури (гуцули, лемки, бойки, поліщуки тощо) [7, 5].

Таким чином, в даному випадку з точки зору просторового розміщення світове українство як система включає в себе три підсистеми: українців в Україні, українців за кордоном та субетнічні групи українців, які компактно проживають як в Україні, так і за її межами.

Тут доречно зазначити, що 1999 р. вперше в Україні побачило світ синтетичне дослідження – колективна монографія у двох книгах "Українці" [8; 9], де комплексно аналізуються усі структурні елементи світового українства: походження, антропологічний склад, типологічні ознаки, територіальне розташування, динаміка чисельності, мова, галузі господарства, побут, шлюбні звичаї, етнорегіональна і національна символіка, етнічна самосвідомість, соціальні параметри українського етносу тощо.

Слід, однак, мати на увазі, що за чинником просторового (територіального) розміщення системи світового українства можна моделювати і як таку, що складається з двох підсистем: територіального або поселенського ядра – українців, які проживають в Україні, і діаспори – тих українців, які проживають за кордоном, на території інших етнополітичних організмів (держав). В такому разі субетнічні групи українців вже не будуть складати окрему підсистему найвищого рівня поряд з двома іншими підсистемами такого рівня – основним етнічним масивом українців, тобто українцями в Україні, та діаспорою, а структурно входитимуть (залежно від місця проживання) в ці дві великі підсистеми в якості підсистем нижчого рівня.

Утім, як би не моделювати систему та підсистеми світового українства з точки зору просторового розміщення останнього, "всі зазначені спільності, - справедливо наголошує Наулко, - відрізняються різними ступенями соціально-економічного розвитку, "ієрархічності" та іншими ознаками. За цих умов найважливіше значення набуває етнічна самосвідомість: доки вона зберігається, існує етнос; як відомо, на підставі етнічної самосвідомості у більшості країн визначається етнічний склад населення" [7, 5].

Отже, якщо визначити за системоутворюючий чинник системи світового українства рівень етнічної самосвідомості, то провідний український етносоціолог В.Євтух слушно пропонує для моделювання в даному випадку цієї системи скористатись схемою згаданого вже англійського вченого Сміта. Згідно з цією схемою, структуру будь-якого етносу можна виразити у вигляді трьох концентричних кіл, або трьох підсистем: ядро; маргінальний прошарок; етнічні категорії [10, 85-86]. Зрозуміло, для представників ядра українського етносу властивий найвищий ступінь самосвідомості й самоідентифікації.

До маргінального прошарку належать ті, кому властива подвійна, а нерідко й потрійна етнічна самосвідомість, що формується в процесі постійних або тривалих контактів з представниками інших етносів. До етнічних категорій зараховують осіб, які практично вже втратили українську етнічність, набувши іншої, й лише походження чи певний зв'язок з українським етносом вказують на їхню належність до нього. Говорячи про етнічні категорії, П.Р.Брас наголошує, що для таких людей навіть місце народження і родинні зв'язки можуть втрачати свою емоційну значущість, або до них починають ставитися негативно [4, 230].

Історична доля розпорядилася так, що переважну більшість представників української діаспори за ознакою етнічної самосвідомості та самоідентифікації слід зараховувати саме до маргінального прошарку та до етнічних категорій. Це зумовлено тим, що в умовах іншоетнічного оточення та необхідності інтеграції в місцеве соціокультурне середовище вони або не мали можливості підтримувати й розвивати українську етнічність (у колишньому СРСР за межами України), або ж українська етнічність, особливо для другого, третього і наступних поколінь, заважала чи, принаймні, не сприяла їхній соціальній мобільності (в країнах західного світу).

Тут варто зазначити, що діаспорну підсистему українського етносу, визначену за чинником географічного розміщення частини української людності у сучасному світі, відповідно до принципів системного підходу, також можна розглядати як окрему систему, яка складається з низки підсистем. Найбільшими підсистемами українського діаспорного комплексу є західна і східна українська діаспора, кожна з яких зі своїми меншими підсистемами.

Зокрема, західна українська діаспора, за класифікацією її знаного дослідника, американського професора В.Маркуся, поділяється на такі менші підсистеми або громади: великі понад мільйонні спільноти в Північній Америці, в США і Канаді, найбільш динамічні і зорганізовані, що як такі відігравали і далі відіграватимуть позитивну роль по відношенню української держави; невелика кількісно, але подібна щодо організованості і внутрішньої динаміки, українська громада в Австралії також належить до цієї категорії; середньої величини спільноти у двох південноамериканських країнах – Аргентині й Бразилії (від 120 до 200 тисяч кожна), з певною етнокультурною базою, проте через політико-економічні умови мало перспективні для внутрішнього розвитку та можливостей впливу на державотворчі процеси в Україні; три відносно малочисельні спільноти, кожна з яких зі своїми специфічними проблемами в Західній Європі – у Великобританії, Франції та Німеччині; через своє ключове положення в Європі й територіальну близькість до України їх роль для українського державотворення є суттєвою; менші (кількатисячні) українські громади у Бельгії та Австрії з потенційно активною функцією, але обмеженими можливостями через свою малочисельність; невеликі числом, слабкі за політичною вагою групи (по 5-8 тис.) в малих південноамериканських країнах – Парагваї та Уругваї; маленькі групи українців (від 100 до 1 тис.) в окремих країнах Західної Європи та Південної Америки, організоване життя яких мінімальне; середньо- та східноєвропейські спільноти в суміжних з Україною державах – Польщі, Чехії, Словаччині, Румунії та в південнослов'янських країнах, де українські громади мають дуже подібні проблеми, головна з них – етнокультурне виживання цих громад як національних меншин [11, 21-22].

Попри всі труднощі діаспорного становища, західна українська діаспора впродовж проживання у відповідних країнах кількох поколінь українців розбудувала широку мережу власних етнічних організацій та установ, що створило їй можливості для збереження української ідентичності й продовження свого існування власне як діаспори, незважаючи на свою майже суцільну інтегрованість у суцільне життя країн проживання.

Що ж до українців у країнах колишнього СРСР, то вони перейшли на становище закордонних практично неорганізованими. Тому, якщо проблема західної української діаспори полягає в збереженні етнічної ідентичності, то східної – передовсім у відродженні такої ідентичності. Особливо це стосується української громади в Російській Федерації, де етнокультурне життя українців останній часом було майже зруйноване державою.

Повноцінна, справжня діаспора – це своєрідне окреме суспільство. Але воно не замкнуте в собі, не відірване від оточення. Більшість потреб, турбот та інтересів діаспори такі ж самі, що й у решті жителів країни поселення. Але в діаспори є ще й інші інтереси та ознаки, які виокремлюють її із загалу, консолідують і роблять власне діаспорою. Для української діаспори пріоритетом пріоритетів виступає розбудова і зміцнення національної державності в материковій Україні. Тривалий розвиток українців як бездержавного народу сформував у них інше, ніж у давно “одержавлених” націй, ставлення до явища державності. Оскільки українська держава не існувала як даність, як необхідний та звичний атрибут життєдіяльності етносу, феномен державності став однією з найвищих цінностей, метою, на реалізацію якої були націлені зусилля всієї політично активної частини етносу, зокрема й діаспорної [12].

Висновки. Таким чином, якщо ґрунтуватись на класифікації систем, запропонованої Сурміним [3, 563-564], то сутнісними характеристиками світового українства як соціальної системи є, по-перше, її масштабність, тобто вона є дуже великим, багатоелементним утворенням та поєднує ієрархічні й координаційні складові; по-друге, вона є відкритою системою, відкритою, насамперед, для сприйняття енергії та інформації із зовнішнього середовища; по-третє, світове українство відноситься до організованих систем, тобто систем, які мають розвинені організаційні структури; по-четверте, це занадто складна соціальна система, яка включає велику кількість складних систем та носить поліфункціональний характер; по-п'яте, світове українство можна кваліфікувати як урівноважену та адаптивну систему, спроможну адаптуватися до нових умов буття; по-шосте, світове українство відноситься до органічних та динамічних систем, здатних до самовідтворення та змін.

Література

1. Нікітіна Т. Надія та віра без відповідальності, або соціологічна діагностика українського суспільства //Дзеркало тижня. 2018. 21-31 серпня. С. 1
2. Гринів І., Чех М. Національне питання: Україна як Європа //Дзеркало тижня. 2017. 17-23 червня. С. 1, 4-5
3. Сурмін Ю.П. Система //Енциклопедія державного управління: у 8 т. /Нац.акад.держ.упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В.Ковбасюк (голова) та ін. К.: НАДУ, 2011; Т.2: Методологія державного управління /наук.-ред. колегія: Ю.П.Сурмін (співголова), П.І.Надолішній (співголова) та ін. 2011. С. 561-565.
4. Націоналізм: Антологія. 2-ге вид. /Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. К.: Смолоскип, 2006. – xiv + 684 с.
5. Чадюк М. Дослідження ментальності //День. 2018. 3-4 серпня. С. 31
6. Сміт Е.Д. Національна ідентичність. /Пер.з англ. П.Тарашука. К.: Основи, 1994. 224 с.
7. Наулко В. Хто і відколи живе в Україні. К.: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1998. 80 с.
8. Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Кн.1. Опішне: Українське Народознавство, 1999. 528 с.
9. Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Кн.2. Опішне: Українське Народознавство, 1999. 544 с.
10. Євтух В. Етнополітика в Україні: правничий та культурологічний аспекти. К.: Вид-во УАННП “Фенікс”, 1997. 216 с.
11. Маркусь В. Українська західна діаспора на порозі XXI століття //Українська діаспора. 1993. Ч.3. С.21-31.

12. Трошинський, В. П. Українці в світі. Т. 15 / В. П. Трошинський, А. А. Шевченко. - К. : Видавн. дім "Альтернативи", 1999. – 351 с.

References

1. Nikitina, T. (2018). Hope and faith without responsibility, or sociological diagnostics of Ukrainian society. Dzerkalo ty`zhnya, August 21-31, 1 [in Ukrainian].
2. Grinyv, I. & Chekh, M. (2017). National question: Ukraine as a Europe. Dzerkalo ty`zhnya, June 17-23, 1, 4-5 [in Ukrainian].
3. Surmin, Yu. P. (2011). System. Ency`klopediya derzhavnogo upravlinnya. Encyclopedia of Public Administration. Vol. 2: Methodology of Public Administration. Yu. V. Kovbasyuk (Ed.), (pp. 561-565). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
4. Protsenko, O. & Lysovy, V. (Eds.). (2006). Nationalism: Anthology (2nd ed.), Kyiv: Smolosky`p [in Ukrainian].
5. Chadyuk, M. (2018, August 3-4). Research of Mentality. Day, p. 31 [in Ukrainian].
6. Smit, E.D. (1994). National Identity. (P.Taraschuk, Trans). Kyiv: Osnovy` [in Ukrainian].
7. Naulko, V. (1998). Who lives in Ukraine from time to time. Kyiv: Golov. specializ. red. lit. movamy` nac. menshy`n Ukrayiny [in Ukrainian].
8. Ukrainians. (1999). Historical and ethnographic monograph in two books. Kn.1 Opishne: Ukrainian ethnography [in Ukrainian].
9. Ukrainians. (1999). Historical and ethnographic monograph in two books. Kn.2 Opishne: Ukrainian ethnography [in Ukrainian].
10. Evtukh, V. (1997). Ethnopolitics in Ukraine: the legal and cultural aspects. Kyiv: Vyd-vo UANNP "Feniks" [in Ukrainian].
11. Markus, V. (1993). Ukrainian Western Diaspora at the Turn of the XXI Century. Ukrainian Diaspora, part 3, pp. 21-31 [in Ukrainian].
12. Troshchinsky, V. & Shevchenko, A. (1999). Ukrainians in the world, Vol. 15. Kyiv: Vy`davn. dim "Al`ternatyvy`" [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.11.2018 р.

УДК 304.444

Шевченко Галина Павлівна

доктор педагогічних наук, професор, академік
НАПН України, завідувач кафедри педагогіки,
директор науково-дослідного Інституту духовного
розвитку людини, завідувач кафедри ЮНЕСКО
"Духовно-культурні цінності виховання та освіти"
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
ORCID 0000-0002-3438-2858
Researcher ID: X-3765-2018

Антоненко Тетяна Леонардівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки,
головний науковий співробітник
науково-дослідного Інституту
духовного розвитку людини
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
ORCID 0000-0001-7588-382X

Безугла Мілена В'ячеславівна

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
науково-дослідного Інституту духовного
розвитку людини
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
ORCID 00000002-9425-0099

КУЛЬТУРНА ОСОБИСТІТЬ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ІДЕЇ П. ШАФЕРА

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі та розкритті наукових підходів, провідних концептуальних ідей щодо ролі культури й мистецтва сучасного канадського ученого-культуролога П. Шафера, які забезпечують високий рівень розвитку культурної особистості. **Методологія** дослідження базується на аксіологічному підході, завдяки якому здійснюється вибір пріоритетності системи культурних, естетичних і художніх цінностей, які олюднюють, окультурюють, одухотворяють людину-особистість. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше в Україні здійснено аналіз цілісного наукового погляду сучасного канадського вченого-культуролога П. Шафера на особливості розвитку культурної особистості в період Епохи Культури, роль і значущість мистецтва в культурному процесі людства [переклад з англійської мови монографій П. Шафера "Епоха культури" та "Культурная личность" здійснено вченими НДІ духовного розвитку людини та викладачами кафедри Іноземних мов

© Шевченко Г. П., 2019

© Антоненко Т. Л., 2019

© Безугла М. В., 2019